

על לוחמי ישראל ועל מגיניה

„אין קתמים אחרות להטיל עליהן, אין גב להתחבא מאחוריהן“

י ז כ ר

יזכר עם ישראל את הנשמות הטהורות של בניו ובנותיו הנאמנים והאמיצים, אנשי העבודה והשלום, אשר הלכו מאחרי הממרשה ויחרפו נפשם על כבוד ישראל ועל אדמת ישראל.

יזכר ישראל ויתקרר בזרעו ויאבל על זיו העלומים וקמדת הגבורה וקדשת הרצון ומסירות הנפש אשר נספו במצרכה הקבדה.

אל ישקט ואל ינחם ואל יטוג האבל עד בוא יום בו ישוב ישראל ונאל אדמתו השדודה.
(אדר, תר"ס)

עם צאת המתנדבים

(גלוי דעת)

תנועת ההתנדבות לגרודים העברים הנלחמים בעד ארץ-ישראל הקיפה את הרוב של פועלי איי. ובטרם צאתנו מתוך העבודה, אשר בה קשרנו את חיינו בחבלי אהבה, יסורים ורצון היצירה, אנו רואים צורך לאמר דברים אחדים:

בתנועת ההתנדבות, אשר קמה בעם, רואים אנו חזיון היסטורי עמוק ונאדר, גילוי נמרץ של תשוקת הנאולה, החיה ומתעוררת לחיים חדשים, פועלים ויוצרים. אנו מביעים את הכרתנו העמוקה, כי העבודה של הפועל בתוך הארץ וההתנדבות למלחמה לשם שחרור הארץ — שני גילויים הם של שאיפה אחת חיה, שאיפת הנאולה.

אנו מקוים ומצפים כי תנועת ההתנדבות, אשר בעקבה מוצאים כיום חלק גדול של חברינו מתוך העבודה, מתוך אותה העבודה אשר בה אנו חפצים ומאמינים לבנות את חיינו ותני העם, רק התחלה היא של תנועת-ההתנדבות כבירה, אשר תכה גלים עמוקים בלב העם לכל פורויו, תעורר בלבבות את רגשות החובה והכבוד ואת תשוקת-הנאולה הלוהטת, ותביא לארצנו חיל מתנדבים עברים לשחרור הארץ, ומחנות עובדים חלוצים לבנין העם העובד.
(תרע"ח)

על ההתנדבות לגדוד

(מכתב לא. ג.)

— — — הייתי רוצה שתבין לי ביחס לגדוד, כמו שאני מבין אותך. ואולם אין לי כל בפתחון כי גם אחרי דברי יוקל לך. בראשית המלחמה כתב א.ד. נורדון את דבריו על המוסר שיש ללמוד ממנה וע"ד ההתעוררות הצפויה על ידה. לא הבלגתי על התחמנות לבי, ולא נמנעתי מלצער אותו בדברים. עצם המלת תקנות במלחמה היה בשבילי בושח וקלות-דעת. אילו היו שואלים אותי אם רוצה אני במלחמה זו על מנת לקבל בשכרה את א"י, לרשע זה לא הייתי מסוגל אפילו בשביל תקוות עתידנו, וגם עכשיו, אחרי כל מה שעבר, אין בעיני הדבר שנקבל את א"י בזכות המלחמה — זכות יתרה. ואעפ"כ לא נסתלק ממנה. נעלמים דרכי ההיסטוריה.

ובכן הנהו "יוף הלב". הצד המלחמתי שבגדוד אינו נחפס בי. ה"ארור מונע הרבו מרם", שהוא בשבילי יפה וטוב לא רק בימי יהודה המכבי כי אם גם במצבים ידועים של ההגנה העצמית ברוסיה, זו איננה עלולה להקלס הפעם בי, לא על פי תכונתי ולא על פי הגיוני. בראשית המלחמה כאב לי לבי למה איני בתו"ל, ולמה איני יכול לקדש את שם האדם ע"י הסתלקות מן המלחמה, אף במתיר החיים. שמועת השוא כי ליבקנכט הומת על תעמולתו בעד ההסתלקות, היתה בשבילי חג. גלתי ברעדה. הוצל כבוד האדם, ואף כבוד התנועה, תנועת האדם האחרונה שעלה בגורלי לראותה בירידתה. ועכשיו אני מתנדב. אפשר שהגדוד הוא אסון כחלק מן המלחמה, אולם אני, שרגיל מעודי לראות את האנושי בבלתי אנושי, את הנעלה גם בשפל ואת הרעה גם בטוב (איני חושב את זה לי לצדקה. האמנים וחוזי-הגפש חינוכו את זה בנו דורות, ובי זה היה לתכונה, לעצם מעצמי), רואה הפעם באסון את גילוי האושר. חיי הנפשיים התרכזו בנקודה אחת. אני כלה כולי להתעוררות אנושית, ואם לדבר בתוכנו הרי נאמר להתעוררות לאומית-אנושית ופיהור האוירה מאותה העקרות הרועשת, שמלא כל הארץ כבודה. אין בי התמימות הקרושה לקוות כי עיני תחוינה בתיקונו השלם של האדם, אבל בהתעוררות עילאה, המעלה את היחיד ואת הציבור, אני מאמין. ויבוא מקסם ההתעוררות מאין שיבוא. אני לא אשפה ממנו כממקסם טוב. אפשר שאילו ראיתי אפשרות של התעוררות כבירה, לשם יצירת חברת-עבודה חדשה, לשם כנסת ישראל חדשה, לשם העלאת האדם — לא היה לי צורך בגדוד לוחם. אבל ברור לי, שאלה יכולות לבוא אלי כתוצאה של איזה התעוררות גדולה, ולפי שעה הם רק גרעינים בודדים הזקוקים לקרקע מפרה. ועוד לי תפיסת חיים כזו האומרת לי, כי יש היסטוריה בעולם וגורותיה ופקודותיה ודרכיה נעלמות. ואף דבר לוחש כי הנה הדרך שההיסטוריה הפצה לכדיך לנסות בו את כח העם והתעוררותו. היהיה בו יושר-הקו המחשבתי לבזו להתעוררות כזו לא. אין אני האיש הזה.

אין לי שום ערובה מה תהיינה הפעם תוצאותיה של התאוששות זו, אולם מניעיה בתוך תוכם, מתוך מבט-מרחק יקרים לי, יקרים מאוד. ואני רוצה כי אלפי הניצוצות הנדלקים פה ושם יתאחדו הפעם לשלהבת. ואני רוצה להאמין כי אויר הנפשות שיבדא על ידי המפעל הזה, שכל מיני סכנות, עליות וירידות כלולות בו, צריך להביא לאיחוד האדם, לקירוב הלבבות, לגילוי הכוחות שעוד לא מצאו להם את עולמם. ומה שנוגע אלי, אילו גם הייתי מתיחס בפקפוק גמור לאפשרות של כל הצלחה, לא הייתי פורש מאותו חבר האנשים, אשר זה שנים

רבות לנו לעבודה וליסורים משותפים ועל אחת כמה וכמה שעכשיו חובתי הנאמנה להיות בתוכם. ואומר לך יותר: אני רואה בהליכתי זו המשך העבודה לאיתוד. תקוות שונות לותשות לי בלכתי. בתוך תוכי אני נתון לרצון, כי בגדוד יהיו תיים חשובים, תיי סגולה, תיים רוויים הרגשת העתיד. ואם הנורל יתקלם בי, לא אצטרך לעמוד לפני כם המשפט של זרים. הדיין מלוה אותי.

הייתי רוצה כי לפני לכתנו נתאסף כולנו יחד לוועידת פרידה, אשר תעביר את הרוח הרעה מאתנו ותרם אותנו לגובה של אויר טהור, שגם ההליכה וגם ההשארות תהיינה רבות ערך. הייתי רוצה שהפרידה תזכך אותנו, שתתן להולכים ללכת בלב שלם, ובכבוד ואמון לחבריהם שנשארו, נאמנים לעצמם ולעבודתם. והייתי גם רוצה שכבוד אמתי, בלתי עשוי ובלתי מוגזם, ואמון ילוו גם את ההולכים, וברכה וצפיה לנצחון, לנצחון פנימי בתוכם, לנצחון בתוך עם ישראל.

תל-חי וימי ירושלים

„הגנה או הפגנה“?

— — — השאלה היא — מהי המטרה: „הגנה או הפגנה“? וכאן אנו שומעים מתוך הבנה מדינית עילאית, כי „להגן על עמדות אי אפשר“, כי „אין בידינו כוח שיספיק לרחות ולהבריח את התוקפים“. ככה, כמדומה, היו אומרים לנו לפנינו, בימי ההגנה ברוסיה, דודינו וזקנינו השובים ואנחנו גם שם וגם פה, חשבנו וגם ראינו, כי במקום שאין מאחורי השודדים שלטון מארגן — יכולים גם עשרות מאתנו להניס מאות, ולעצור בעד פורענויות חרשות, ולצאת בכבוד אם רק לא ימשיכו את המסורת של „אשרי אדם מפחד תמיד“.

דרכנו לפנינו. אנשים כנים אנחנו ולא מפנינים. לא התכוונו להפנין לא בלכתנו לגדוד, ולא בעבודתנו בכל התנאים ולא בשמירתנו בלילות. לא מפקדים שולחים אותנו, ואכידת-חבר אינה קלה בעינינו, כי לא חומר לחשבונות מדיניים הוא — ואנחנו — כשבילנו, כי אם עצמנו ובשרנו. אנו רוצים בחיים, ויודעים את הצפוי לנו בלכתנו — והולכים אנו, מפני שאת שליחותנו אנו ממלאים, כי בכבוד הישוב ובנפשו הוא הדבר, כי לא שאלה של חלקת-אדמה וקצת רכוש יהודי באן, כי אם בשאלת ארץ ישראל, כי העזיבה והנסיגה הן המופת החותך על הפיונו ואפסותנו, וכי ההוכחה היחידה של זכותנו על ארצנו, על אחדות ראש-פנה ומתולה היא בעמידה קשת-עורף ונואשת, מבלי הכט אחורנית.

ככה יכולים לאמר האנשים שם, ככה אומר דבר היותם שם. (תר"ס)

בימי ירושלים.

ועל קברותיהם החדשים של הרוני-מלכות, החצובים ביד זרה, עמדתי אני, בן למשפחה הצעירה בישראל, משפחת דוחקי הקץ של פועלי ארץ-ישראל, המלומדה

בקברות קדושים, חוצבת כמו ידיה את מבחר קבריה, וחשתי כי ברית הכשה כרותה בינינו, הישוב הצעיר שבצעירים המשיך את ניצתו במרם נמלה, וכיף הישוב הישן היודע אותנו רק מרחוק.

בימים שלאחר זה שוטטתי בין משכנות יעקב שבעיר העתיקה וראיתי את בחוריהם משתתפים בהגנה, את היהודים הקוראים לציוניסטים לבוא אליהם לעזרה, ראיתי את הישישים ואת הישישות המברכים את אחיהם הרחוקים, שמעתי על הזקנים המצרפים את שמותיהם לרשימת הנאשמים בעוון הגנה, ואדע, כי - איוו פורעניות חיצונית ובנידות פנימיות לא יביא לנו יום מחר - נחתמה הברית.

במקום המשפט - שם הרשע.

חובה לא להתעלם מן הסכנה, מראית האמת, מהפירוש האמתי של מוימות-הרשע הנרקמת סביביו כל הימים, מיום הכיבוש, אולם -

גם כשחרב חרה מונפה על צוארנו - לא נרכין את ראשינו, לא נכבוש את פנינו בקרקע, כוחנו גדול רב יתר, מאשר חושבת הקשות המקומית, מאשר חושבים רבים מבינינו.

אם כוח אין עמנו כיום פה לשבר זרוע רשעים, עוד חוקים אנו למדי להרעיד את הבסאות המוקמים על דמי חללינו, על אנקת-אסירינו.

אל דמי ואל פחד.

ישמע קולנו בארץ ובגולה, ביהדות ובאנושיות הישרה. זעקת שברנו אשר תפרוץ, תזעיק את הכוחות, ולא רק בשביל החוץ, בשביל הפעולה בחוץ, כי אם גם בשביל עצמנו, בשביל ילדינו.

חנינה.

מעיוזים לחון אותנו, ומי מעיוז? - אלה אשר העיוז לדון אותנו, לשפוט את הגנתנו. הם הם הנם כיום אנשי החסד, הממתיקים את גזר הדין, מי מבקש מאתכם רחמים? ירצו הרשעים את עוונם כאשר להם יאתה, כאשר רנו אותם שופטי-הצדק.

טרם חדלו להתקלם בעו, התקלסו בנו בכוח השלטון, בכוח ההגנה הצבאית, ככיכול, בכוח המשפט, עכשיו באו להתקלם בנו בכוח החנינה, החוננים!

(תרפ"א)

לעומדים במערכה

(מתוך מבוא ל"ספר מאורעות תרצ"ו")

ספר זה אינו מבקש, ואף אין בכוחו, להיות נאדר-דמעות לימינו, מעין מה שהיו קינות תתניו או סליחות ת"ת לאבות-אבותינו, תרבו מעינות-הדמע, דורי-ישראל, זה, אשר כל העולם - וגם ארצו - לו גדרום, אינו יודע בכי ואינו יודע תפילה ותחינה

כאבותיו, אבל קשה-עורף ובלתי-נכנע הוא כמוהם. ובעלותו לנרדום אינו מושיב צואר להורגים. בכניעה ובצידוק-הדין ואינו מדבר תחנונים, אלא עומד על נפשו, נאבק עם תליינו ומצנן עם דיינו, עונה במעוותי-דין כחשם ומתאזר להפיל חרב מידי צורה. דור זה, זהו הפך את הנרדום לזירת-קרב, מעלע את דמעתו ולא יזילנה.

ספר זה גם אינו מתכוון כלפי חוץ. אינו מבקש להיות ספר ההדיונות, וההסתערות. יש ויש צורך בספר לעמים, אשר יריב את ריבנו, ויכריח - גם את הממאנים - לשמוע את קולנו. יש ויש צורך בספר בהיר ואמיץ וחד אשר יקרע את קורי הכזב והרמיה הנארנים בכל קצוי תבל - בירושלים ובלונדון, ברומא ובמוסקבה, בברלין ובבגדד, בקהיר ובכלכותה - לחבל-מחנק על צוארנו. עולם התרבות של ימינו נוקט בכלל: המוכה בידי חבירו - עליו הראיה. ויש שכל הראיות החותכות של המוכה אינן עומדות בפני הראיה האחת של המכה-האלים, הראיה הממשית כי כוחו אתו, ולפיכך מן הראוי להרניעו, לפצותו ולרצותו. ואף על פי שכך העולם נוהג אין אנו פטורים הימנו. אנו זקוקים לו לעולם-עכור זה ואין אנו יכולים לפטור עצמנו ממלחמת-דברים, מהזמת-שקרים, מהסתערות על מבצרי העלילה והשיטנה. יחד על כן, אין אנו אומרים נואש ממצוא ברחבי עולם לבבות כשרים אשר יקשיבו לאמת המעונה והבלתי-נכנעת. אולם שליחות זו לא הוטלה על הספר הניתן בזה - - - כי אם למעננו, למען עצמנו, למען דעת, למען הכר את המערכה, אשר בה עמדנו ואשר בה עודנו עומדים.

כי זוהי תכליתו של הספר. פניו מוערות פנימה. לעומדים במערכה, למי שעומד היום ולמי שיצטרך לעמוד מחר. ספר להזכיר. ללמד בני יהודה וזכירה. זכור את אשר קרך בדרך. זכור ושמור כיצד עמדת בפני אויב אשר הקים עליך כל כוחות שאול להשמידך, זכור ואל תשכח.

מלחמה לנו בשיכחה. והיא אורבת לנו מכל צד. רבים פיתויה, אך לא נמול בה על היסורים, לא מירוק-עוונות, לא כיפורים על החולשה ולא סיכוי להתנבר. ומה יש עמה? דלדול-הנפש, מחיקת-האישיות של הפרט והכלל. והערמת-מנוסה - לשוא. רבות לאין ספור צורותיה של השיכחה היהודית: קהות סתם וחריופות מוחין המביאה לידי קהות-הנפש; בערות סתם ובערות, נאורה; חמדנות-סתם וחמדנות בשלית של אידיאה, טפסנות בסולם, ההצלחה הפרטית ורכיבה על נבי נחשולים עולמיים. רדיפת-הרגע, הסחת-הדעת, התבטלות, התכחשות לעצמך ולבשרך, כפירה באחדות הנורל.

בתולדות ישראל רבים היחידים והתקופות אשר ביקשו לברוח מפני יד הנורל הישראלי, כברוח יונה באניה ההולכת תרשישה. רבים רבים גם לעינינו הנותנים שכר אניה לבוא תרשישה? אך אל נא תחפשו עילאות בהתעלמות מגורל-עם. איוהו ניבור? לא הבורח מן הנורל, אלא הנאבק אתו, לא המבקש להערים על נורלו, אלא המאמץ רוחו וידו לכבוש אותו.

יש רגעים בהם נצרפת אומה. בהם נבחנת תנועה. בהם יחושל אדם. בהם היסטוריה מתחוללת. היום הזה נהיית לעם. אין רגעים אלה באים בהמון חונג

ובתהלוכות-נצחון. קשים ומרים הם. והמתאווים להם - אינם יודעים מה מעותר להם. בכואם הם אחרים לנמרי מכפי שההזיה המתקתה הוא אותם במיטב תיאוריה. אך משהם באים - ביסורים, בפורעניות, באכידות, כתכוסות - הרי הם מעמידים במבחן את הנבואה ואת החכמה, את המעשה ואת האופי. ואוי לו לדור המכויב ברנעים אלה.

אין חיי אדם ראויים לשמש, אלא אם כן האדם החי אותם נותן אותם אל לבו, מבקש לדעת אותם, להשיג את שחרם, ואוצר את המצית חיותו באוצר זכרונו. פורעניות אורבות לנו על כל מדרג, אסונות אופפים אותנו מלבר ומלנו. היסורים הבאים עלינו, שלא ביקשנום ולא צפינו אותם מראש, יש ובכואם הם נעשים לנו "מוכנים", ובעברם הם נראים לנו כתחנת-עליה והתנכרות, כדרך לעבור נאולים. אך מה טעם ליסורים נשכחים? מה שחר ליסורים, כשאין בעל היסורים מכיר ביסוריו? הנה, לעינינו אנו נחרב על יהודי אשכנז עולמם, אשר קין שנים שקדו על בנינו ועל פיאורו ועל קישוטו והאמינו בו שהוא בנין-עדי-עד. כמה מן הנחרבים ידעו לקבל את חורבנם כמאורע, כקטסטרופה היסטורית, כמה מהם יצאו לבקש לו פשר? האם לא היה כל הדבר כולו לרבים בלתי אם מקרה בלתי טהור, תאונת דרכים בלתי רצויה? מי שניזוק בתאונת-דרכים יכול להיות למרמס, אך הוא יכול גם להנצל פורתא, יכול לננות, יכול לתלות את הקולר בנהג ולקבול עליו, יכול לקום ולשוב באותה דרך בתקוה שלא כל יום תשוב תאונה ולא כל תאונה סיומה ריסוק-אברים.

אך פנינו לאדם המקבל את מהלומות החיים לא כאסון-דרכים, לא כתקלה שבאקראי. הוא לא ירצה לננות, לא ירצה להוציא לריק את ימיו בקובלנות על האשמים, הוא לא ירצה בחרון איך-אונים. הוא גם לא ירצה להיות נישא כשכב על פני המים, נזרק מגל אל גל, אלא יבקש לכלע את הרע, לקרוע נזר-דין, לתקן מה שנפנס ביסוד - מה שאנו קוראים בשפת-חיינו: להתנבר.

לא ניתן לנו לדעת, אם כל פנס שביסוד ניתן לתיקון, אם על כל יסורים אפשר להתנבר. אולם ראינו: יש ויש התנכרות על חולשה, יש ויש התעלות על ידי יסורים. אך אין התנכרות ואין התעלות מבלי לחיות את הדברים למלואם, לעמקם. מה שעבר - ומה שעובר - עלינו בארץ בתקופת חיים זו ראוי שנחיה אותו בכל כח החויה שבנו, ראוי שנדע אותו לאמתו, לפרטיו ולתמציתו. ראוי שיהיה נחרת בנפשנו. האם רק את הרע נקבל ואת הטוב לא נקבל?

לכך רוצה הספר הזה לסייע. אין זה חיבור היסטורי, אין זה ספר הערכה, אין כאן סיכום ומסקנות. אין כאן אלא צרור עובדות, מעשים, חיות, הנבות, צללי-דמויות, צרור שנלקט בידי-אמונים וביושר-לבב בעצם ימי המצור.

אבני-זכרון. אבני-עדות. לא עדות בפני וולתנו, כי אם לעצמנו. עדות לידיעת עצמנו, להכרת עצמנו. עדות לא רק על מה שעשו בנו, כי אם גם על המעשה אשר עשינו אנחנו. עדות על תוכן המערכה, על גילוייה ועל אנשיה. עדות שנבנתה ללא תוספת פיאור וללא כונת-מחיקה והחלקה.

קריאה קשובה בספר זה עשויה לעורר כמה וכמה שאלות עיוניות ומדיניות-
מעשיות שאין ביד החומר האנור כאן לענות עליהן. למשל: האם היה בירינו למנוע
את הפורענות? או האם היה בירינו לרחות את בואה? העם הנתון במצור והעומד
במערכה, האם היתה לו הנהגה מדינית לפי כל חומר המצב? המערכה בארץ האם
לוותה במאמצים הולמים וראויים כלפי העולם החיצוני? האם נתנה היהדות העולמית
את עזרתה המדינית לישוב הנאבק בשליחותה? ותלי-החיות האם צויד כהלכה? האם
לא היתה אפשרות - במאמצים מונכרים - לשבור את הקו המדיני של השלטון אשר
המיט את הרעה על הארץ והעמיק את הרעה? אין ספק זה מתיימר לענות על
שאלות אלה ובדומה להן, אין לו אלא מה שצורר בדפיו מחייהם, מאבלם, מאכידותיהם,
מעמידתם, מהתבצרותם, מכשלונותיהם ומהתאזרוחם של העברים הנצורים.

עד הספר הזה לבני אדם מישראל אשר עמדו בשבועה שבלב: לא להרתע.
עד לציבור-אנשים אשר ידע לשאת את אכלו בגבורה, אשר קבר בידיו את מתיו וידיו
לא רפו ממלאכת הבנין. עד לחיוב החיים והעמל והבנין נוכח כל סכנת-השמד. עד
למאמצי יצירה אשר לא פסקו, ועתים אפילו פרצו ונכרו, תחת זמזום כדורי-מארב
ותחת שמים עשנים. עד להרגשת סולידריות ושותפות-גורל אשר הביאה אלפים-אלפים
לרצונם ולהתנדבותם אל מקומות העמל והסכנה. עד לבור-לבם של הנתונים במצור,
הפצועים בעומק לבם, החשים לכל פרצה ולכל מקום סכנה, אולם חרדים לדם נקר
לבל. ישפך ולטוהר הדגל לבל יכתם ולגורל המוני ישראל בעולם, אשר למענם ועל
פדותם הם ניצבים - משרה לכדורים ולפצצות. עד הספר לצופה טהור-הנפש ורבי-
בינה ועזראיה, המדריך את הצבא ואת מצביאיו, ואינו עוזב את מגדל-הצופים עד
אשר נפל מלוא-קומתו. עד הספר לגבורה עממית, לא תפארת יחידים, אלא ורועה
בכל עורקי-הישוב: הילד הזורק בידיו את מכונת-התופת הימה, הנוסע המוציא בידיו
את הפצצה מתוך המכונית הציבורית, האשה הנוטלת חלקה בהגנה, הנוטר המתנדב
והנהג על דוכנו והזקן שומר החומות בעיר העתיקה ונותן את חייו מחיר נאמנותו.

אין זה עדיין, כמובן, ספר מלחמות-הדור, ספר המלחמות הנמשות עם האויב
למינהו והמלחמות העוברות בלב הדור. אך הוא ערות לדור, דור אשר ידע עקרה
ושכול ויתום כאשר לא ידעו דורות רבים לפניו, ועם זה הוטלה עליו שליחות אשר
כמוה לא ידעו דורות רבים-רבים מישראל, והוטל עליו לעמוד במבחן - יוסיום
ומבחנו - כדורות מעטים בתולדות האדם. דור שרשו מעורטלים, ובגדיו הצואים לא
פשמ, וצערו לא תמיד צעד ישר - ומחונן-חפצו: להשריש ולהטהר. דור-יספית, דור-
עובי, אשר עבר דרך כמה מדורי-נכר, ומימינו ומשמאלו: בגידה, כחש, חולשה,
מורך, הפקרות, אבדן צלם-עם ואבדן צלם-אדם - לא כיתש בכרית-עם ולא בחר
במקסם מנוחה ובשלוה במחיר ויתור על תקות-עם. כדניאל בגובה-אריות - איננו
סוגר. כקטון-הבנים של חנה, אשר לא שבע חיים ולא ראה טובה, אינו חפץ לקנות
את חייו במחיר תרמית. הוא משלם את המחיר המלא. הוא נותן את חייו בנאמנותו.
דמעו אינה ניגרת. אך היא ניצתת ויוקדת. מה סכינים וחצים לעם אשר כלול
כל הקצים?

זה הרור, הניבט לנו מן הספר הזה, וזה כוחו לעמו ולאדם, חרף תולשותיו ושניאותיו.

חנה, אם השבעה, הנבורה העבריה המובילה את בניה לעקדה במלחמה על נאמנותם לעצמותם, היתה רשאית לומר לאברהם אבינו כאשר אמרה: אל תנוח דעתך עליך, אתה עקדת מזבח אחד ואני עקדתי שבעה מזבחות. דור המצור והבצרון, אשר קלט חצים ולא נסוג, אשר לא הפקיר שום נקודה ולא נתן לפנות שום מקום ישוב, אשר בנה וכיצר וככש בעצם-מצור, אשר הוציא לחייו מנן בנים ובנות ונכדים, אשר העלה לחופי הישוב הנצור ספינות עולים החשים להתיצב בחזית העבודה וההגנה, דוה זה רשאי לומר ליוסף טרומפלדור ולאהרן שר, אנשי תל-חי: לא ביישנוכם. לא ערירים הלכתם. באשר מצאה אותנו המערכה קיבלנו אותה וקידשנוה. לא תל-חי אחר קיימנו אלא כל הארץ היתה לנו תל-חי. תלים חיים.

אל מול פני המערכה

א.

— — — לפני דורות לא ידענו שאלה כזאת. אבותינו שהועלו על המוקד, אשר נכתבו למרחפי האינקבויזציה, אשר נשחטו במאכלת הקווקים, היתה להם הכרה מוחלטת שיש להם עסק עם פריצי חיות. הם ידעו שאין להם כוח נגד פריצי חיות, אבל אפילו רגע אחד לא חסרה להם הכרת צדקתם הם. המעציב והמבייש ביסורינו אנו הוא שכמה מבני דורנו חסרה להם ההרגשה החיה של צדקתנו המוחלטת. אנו חייבים להגן על עצמנו. ולא רק הגנה פיזית על חיינו ועל פרי עמלנו. לא ניתן את גופנו למכים ואת נפשנו למעלילים. כי הוד המשלחת בנו את הפניון ואת האבן ואת האש, היא גם משלחת בנו את הדיכה ואת העלילה. הוד המשלחת בנו את המות מבקשת לתת לשמחה גם את חיינו ולסלק את האמת שבחיינו. ואנו נתבעים להגן על עצמנו לא רק מפני הפורעים הנופניים, כי אם גם מפני פורעים רוחניים. — — —

רצונכם לדעת מהו טיב המאורעות שהתחוללו עלינו לפני 15 שנה במאי 1921 ועכשיו באפריל 1936 — דייכם אם תתבוננו בדוגמאות מעשות. להבנת 1921 דיינו אם נעלה על לב את זכר ברנר, מגדולי היצירה, ממשפחת איוב וירמיהו, מטובי ההוגים והמרגישים הריבולוציוניים שבדורות האחרונים, אדם אשר לא הרביק על עצמו שום תו ושום שלט של מפלגה ושל תנועה, אולם סבל כל אדם היה סבלו, ולכל רשע ולכל שעבוד ולכל צביעות ולכל תרמית היה אויב בנפש. את זה רצחו, ומרצחיו של זה דונלים בשם שחרור-ערב. וממאורעות הימים האחרונים שוב אך דוגמה אחת בלבד. לא אזכיר את חברינו, החמימים והישרים שנשאו את נפשם לשלום ולאחות-עמים. אזכיר רק את כאב הצומח, את זעקת השדות המוצתים, את

אנקת העצים הכרותים. ומן הראוי שנכיר גם בתוכן האנושי והסוציולוגי של מעשי
"מרד" אלה. — — —

ובשעה זו תיובים אנו לא לחפש נוחמים קלים, ולא לאמר: "שלום שלום"
ואין שלום, כי אם לראות את חנורת הדמים, את ברית האיבה אשר הקיפה אותנו. לראות
אותה בכל רשעתה, בכל סכנותיה, ואז אולי נמצא גם את הכוח לעמוד בפניה. — — —
אין אני שונא למדבר, וגם אין אני כזו לך. אדרבא, יש בך כמה צדדים
מרהיבים את העין. רבים מן המערב יש להם ודאי חולשה לכל מיני חזיונות
אכסוטיים. אולם אין אנו יכולים לבנות את הארץ ברומנטיקה בידואית. ואנני אומר:
בן המדבר מקומו במדבר. ילכו לשם אנשי תרבות ויחקרו אותו ויתלהבו ממנו, אם
הם מוכנים לכך. אבל אנתנו באנו הנה, לא כדי להמציא פרנסה לבידויים מסוריה
ומעבר הירדן, כי אם כדי להציל את אחינו מחורבן, מכליה. לשם כך אנו משקיעים
פה כל מה שיש לנו, בגוף וברוח. לא קיבלנו עלינו לעשות את ארץ ישראל ארץ
מקלט בני המדבר. — — —

מימי יציאת מצרים נשתמר בדינו זכרון בלתי מחזור על איזה שבט שתפקידו
היה לזנוב את הנחשלים בקרבנו. "עמלק" היה שמו של אותו שבט. יש סבורים
שזה היה איזה שבט שמי קרוב לנו. וכנראה, שבכל שעה של יציאה ועליה מופיע
גלגול חדש של עמלק. ועל כך נאמר: מלחמה בעמלק מדור דור. ואף תפקודה
של הפקידה הוא לזנוב את הנחשלים בקרבנו. והיא מגדלת אצלנו צמחי באושים,
אשר בשבילם דמנו אינו דם ויסורינו אינם יסורים. כל ברית של יהודי עם יהודי
היא בשבילם פסולה, ריאקציונית. אבל הברית של פורע עם פורע, הברית של
מופתי עם אפנדי, הברית של קנאות מוסלמית עם צעירי בעלי-אחוזה היא בשבילם
מלחמת חירות, היא בשבילם חזית עממית פרונטלית. היש עם בעמים, אשר מבניו
הגיעו לירי סילוף כזה, שכלי ונפשי, שכל מה שעושה עמם, כל יצירתו וכל יסוריו
הם בוויים ושנואים וכל מה שעושה אויב עמם, כל שור וכל רצח וכל אונם ממלא
את לבם רגש הערצה והתמכרות? אכן, ברוסיה ב-1881, בעצם ימי הפרעות, ישבו
בנים ובנות לעם ישראל והדפיסו בחשאי, מתוך מסירות נפש, פרוקלמציות, הקוראות
לפוגרומים, מתוך תקווה שהדם היהודי שישפך יעזור להתקוממותו של המוזיק
הרוסי. אכן, יודעת ההיסטוריה העברית כל מיני רגזים ודגנרטים. צורות שונות
ל"שמד": כל עוד אפשרי הדבר שיבוא ילד יהודי לארץ-ישראל, ילד שטופח על
ידי יסורי העם ומשאת נפש של דורות, וכאן ידבקו בו חידקים של שנאה לעצמו,
של עבדות בתוך מהפכה, ויטרפו עליו את דעתו עד כדי כך שיראה את הנאולה
הסוציאלית בנאצים הפלשתינאים, שהצליחו לרכו כאן בארץ את האנטישמיות
הוואולוגית של אירופה עם תאוות הפניון שבמזרח — אל ידע מצפוננו שקט. — — —
ובטרם נוכל לענות על השאלה: מה נעשה? עלינו להשתחרר מכמה השליות.
בזה עסקנו במקצת היום, ראשית כל: אל תבטחו בנציבים! שנים רבות למדה
הציונות שלא לבטוח בנדיבים, עכשיו עליה שוב ללמוד מן הלקח המר, שלא
לבטוח בנציבים!

והשאלה החמורה ביותר היא לא מה עלולים להיות התפתושים הפוליטיים
מחר כאן ומחרתיים בלונדון, כי אם השאלה היא: מה יהיה תפקידכם אתם ומה
יהיו מעשיכם אתם מחר ומחרתיים. מה יפה לראות אסיפה עצומה של אלפי אנשים
צעירים, תחת כיפת השמים, אנשים אשר רעננותם נזכרת על כלי הסבל של הימים
האחרונים. אולם קהל של עשרת אלפים איש ויותר, יכול להיות גם קהל של
אופירה, קהל של צופים בקירקס, והוא יכול להיות גם מחנה חלוצי אשר בו
ספונים כוחות הגאולה. לפנים היינו מעטים, אך בשעה שנועדנו יחד ידענו, כי לא
קהל מקרי אנחנו, אלא מחנה אחים לחיים ולעבודה קשה ולגורל קשה, וליסורים
רבים ולעזרה. והיא שעמדה לנו בשנות המלחמה, והיא שעמדה לנו בראשית העליה
השלישית, והיא שעודדה וקיימה אותנו במצור ובמצוק. עכשיו הננו מחנה גדול,
רבים רבים מבינינו לא עבר עליהם מה שעבר על הדורות הראשונים בתנועה,
ועדיין לא השרישו בחיי הארץ, ואפשר הם עומדים זאת הפעם הראשונה בנסיון
גדול, נסיון לנוף ונסיון לנפש. הידעו לחיות כראוי לפועלים ארצישראליים, הידעו
לעמוד בכל אותן הדרישות הקשות אשר החיים בתקופת-הנסיון יצינו להם – זאת
היא לא שאלה לתפארת המליצה, כי אם שאלת גורל, גורל-העם.

(באספה באחד במאי 1936)

ב.

כשרוצים להסביר לנו עד כמה אנו זקוקים לשלום, מפחידים אותנו בחזרת
הפורעניות ואומרים: האם ככה נבנה? עוד מאורעות ועוד מאורעות? אין לנו אלא
לענות: כן, ככה נבנה. ואני אומר כן, לא מפני שהפרספקטיבה של מלחמות
ומריבות מלפכת אותי, אלא מפני שעדיין לא בידנו טובנו ושלומנו. אי-אפשר לבוא
אלינו ולאמור: שאם מסכימים להסכם פוליטי, או תכנו את הארץ בשלום ובבטחון,
זאם לאו – יהיו מאורעות. היו בארץ מאורעות ופורעניות קודם שקמה הציונות
הפוליטית. הנקודות הראשונות: גדרה, נס-ציונה ופתח-תקוה, והשכונות הראשונות
בירושלים היו יכולות לספר הרבה על התנפלויות עליהן. יש דבר-מה כאופי
הסביבה, במוסד שלה לנבי "הור" והחלש, יש תרבות של "ועל חרבך תחיה", ויש
גם מצבים בין-לאומיים, ויש איטליה, חבש, ונרמניה, ומי יודע מה עוד. וכל זה
משפיע. זה מר מאוד וזה קשה מאוד, אבל מי הבטיח לנו שנבנה בקלות, בלי
יסורים? נעשה כל מה שנוכל להפחית אותם. אנו מצווים על שיכוך הרוחות ככל
האפשר. אסור לנו להגיש נפרורים למחסן הדינמיט. ויש להותנו, מי שמגיש נפרורים.
אבל אין להגיד לנו: בידכם למנוע כל פורענות. פורעניות מובטחות לנו.
ומאידך, הפורעניות אומרות לנו על מה אסור לנו להסכים. אם היה עוד
בציונות לפני היטלר סוג אנשים שיכול היה להסתפק בציונות קטנה, ובישוב קטן
שישמש מרכז רוחני לעם הגדול בגולה – אנחנו כפרנו בזה, אמרנו חמיד: מבלי
המוני ישראל גם תרבות עברית נבול תבול בארץ-ישראל – הרי לאתר המצוקה
הגדולה של יהודי נרמניה, נשתנו הרבה מושגים גם אצל המסתפקים במועט. לאחר
מה שעבר עלינו עכשיו נלמד עוד משהו: נדע, כי אם לא נהיה כאן רבים מאוד,

אם לא נסגל לעצמנו קצב-נידול אשר יחוק ויבצר אותנו במהירות, נהיה כאן בגלות
ישמעאל. אם התסכם יכול לתת לנו נידול זה — נחתום עליו בשתי ידים. אך אין
אנחנו יכולים להיות תלויים בהסכם. — — —

ברוב המקרים לא ניתן לנו לפגוש את האויב, לגלות את מאורתו. יכולנו רק
לעשות מעשי-התפרקות שאינם אלא מעשי שטות. האם בכך נמצא שילומים לדמינו
הנקיים אם יישפך דם של איוה עובר-אורח, אשה או ילד, שלא חטאו ולא פשעו?
האם המנהיגים הערבים והרוצחים יבהלו מזה? האם זה יעצור אותם? לחיוב אין
בזה שום תוצאות. לשלילה — כמה וכמה. בטוח אני שכל אויבנו, בכל המחנות,
ציפו לרנע זה שנצא בדרך זו. תעודת בגרות פוליטית היא בשבילנו שהישוב לא
הלך בדרך זו. ויש להזהיר ממסקנה מזויפת, המהלכה בחוץ-לארץ, שהישוב הוא
פחדן והוא מחבה רק שה-נורדובוי יגן עליו. הואיל והננו ילדי שעשועים של
כלל ישראל, רוצים לראותנו מקושטים בכל המעלות. היהודי בגולה מותר לו לפחד
בשבת ולאכול טרפות, אבל אותנו הוא רוצה לראות שומרי שבת ומקיימי מצוות.
הוא עצמו יכול להיות פחדן. אנחנו חייבים להיות אמיצים. הוא שמע שיש פה
שומרים, גבורים, רוכבים על סוסים, מנצחים, מטילים אימה על ערבים, והנה —
אכזבת פתאום! כלום רשאים אנו לאכזב את מושניו האידיאליים? ואני אומר, מתוך
הברתי העמוקה, כי מעולם לא הראה הישוב גם כמובן פיסו גבורה כזאת ואומץ
לב וכוח הגנה כמו שהוא מראה עכשיו. צריך לדעת זאת גם בשביל עצמנו, וגם
לאמר לעמנו, למען ידע. שמירת התחבורה בארץ, עבודת הנהנים, הגאפירים,
השומרים והשוטרים, שמירת אנשי המשקים, עבודת הנערים הקטנים העומדים הכן
לכל שליחות בשעת סכנה — כמה אומץ וגבורה, ומסירות מושקעים בזה יום יום
ולילה לילה, וצריך גם להבין מה שינויים באו בהגנת הישוב. הגנה איננה ענין
קפוא שצורתו נקבעת פעם אחת לדורי דורות. היה זמן והגבור היה חונך חרב.
אחר-כך באו רובים, דבר פשוט יותר, לא כל-כך רומנטי כחרבות נוצצות, ואפילו
רובים הנם רומנטיים יותר מצוללות ותותחים ואוירונים. וגם האיסטרטגיה שלנו עכשיו
אינה יכולה להתלבש ברומנטיקה של ההגנה מאז. נכיר בשינויים. אין אנו בתורכייה.
השלטון האחר, התנאים אחרים, וצריך להבין את כל רצינותם ולפעול במסגרת
הנתונה (חברים גם נפלו בגלל אי-ידיעת התנאים האלה). בשבועות האחרונים, בכל
מקום שהיתה כל אפשרות שהיא דדפו והדפו ולא חיכו לצבא ולשוטרים. מה היה
לפנים בישוב? קבוצה קטנה של שומרים ואנשים צעירים שהפקירו את עצמם. עכשיו
נוסעים באכטומובילים אנשים בעלי משפחה. אבות לילדים, על המשמר במשקים
עומדים אנשים שעשרות שנות עבודה בארץ מאחוריהם. כבר שלושה דורות עומדים
עכשיו במשמרות. ולא יתורים אלא אלפים. את זאת צריכים אנחנו לדעת למען
עצמנו. וצריך להעביר הרגשה זאת ליהדות בגולה. ההגנה נתקלה בקשיים שונים,
גם עליהם צריך להתנכר ומתנברים. שומרים מיוחדים ונאפירים, מה זאת אם לא
צורה של הגנה ליגלית, הדרשת לא פחות אומץ לב והיא יותר אפקטיבית מאשר
הצורות הישנות של ההגנה? — — —

ועדה מלכותית עומדת לפנינו. אין אנו יודעים במה ידונו בוועדה זו. איזה עלילות נצטרך לסתור, ועלינו לפיכך לעבד את כל השטחים. נסיון לנו: שאם סימפסון, פראנמט, עמדנו בשער, נלחמנו. והיה ערך למלחמתנו, אם כי לא כל השמנה כנגדנו בוטלה. מלחמה כזאת יש לה ערך לשעה, ויש לה ערך לשנים. איננו ששים לקראת מלחמה זו, אבל כופים אותה עלינו. אין לנו אלא לצאת למלחמת-תנופה נגד הכוחות החזתרים תחתינו.

(מדבריו בוועד-הס הצינוני, תמוז תרצ"ו)

”צבא הרצל לא יכזיב”

יום הרצל, הפוקד אותנו מדי שנה, לא נתקדש ל”נוסח” ולא יצטמק לנוסח. כל עוד אנו חיים את חזונו, כל עוד אנו יוצאים בצבאותיו, כל עוד אנו מתייסרים ומתחשלים בחבלי-התקומה. לא נוסח, אלא באר מים חיים. חיינו הנסערים, הנרנשים, הנקלעים בכף הקלע, במהלומותיהם ובהתעוררויותיהם ובשכב עברתם, מחדשים כפעם בפעם לעינינו את דמותו של הרצל, מסירים מעל פניו כל שכבת-יושן, ומגלים מחדש את קרינתו המקורית, את ראייתו הנבואית, את המית לבו — לב הזה — הפועם אפנו באשר אנו מתנסים, את רצונו — רצון הנאולה — הדרוך ללא חת.

אך יום הרצל איננו יום זכרון אישי בלבד, יום שאיבת עוז ותנחומים מדמות מבשרת. יום זה הוא גם יום לדור, יום לתנועה. הוא מעורר בנו, בצבא-חזונו, את את הצורך הנפשי לראות את עצמנו בעיניו הוא, למדוד את הדרך אשר עברנו במידותיו שלו, לבחון את רצונו ואת אפינו ואת שיכר-פעולתנו בבחינות שלו. מה חייב הוא אומר למעמדנו, אילו ראה אותנו בכך? האם מאמתים אנחנו — לא בדברים בלבד, אלא גם כמעשינו ובהיינו — את חזונו או מכחישים אותו? הראויים אנחנו לאבהותו ולקרבתו?

עינו הפקוחה של הרצל, הניבטת אלינו כל הימים, ברחמים ובוועם, בוחנת ושואלת ותובעת. ולא פעם מצא אותנו בירידה עמוקה, באולת-יד, ברפיון-רוח, ביאוש שלא מדעת, בצהלה קלת דעת, בשעשועי-שוא, בחרועת-נצחון בשרם זמן. אך מעט, אך מעט מן המעט, מצא אותנו בעבודה פשוטה ושקדנית, בהליכה מאומצת, בחרדה נאמנה, ביריעת המכשולים וברצון נחרץ ללא הרתע.

ביצד מוצא אותנו יום הרצל במחזורו הליבי? — הוא מוצא אותנו במצור, כשכבוד-אויב נקלעים אלינו וגופנו ובידם. הוא מוצא אותנו כששומי-שוטף של המדבר עולה בנבולנו ומלחך את פרי עמלנו. הוא מוצא אותנו כשכוחות שונים ומשונים נותנים יד זה לזה להרבות את פצעינו. הוא מוצא אותנו כשהתקפת הדמים על חיינו מתגלגלת בהתקפה מדינית על חזון נאולתנו.

ואף-על-פי-כן: הכרה עמוקה לנו, כי הפעם לא יבוש הרצל בצבאותיו

זלא יגוד להם. הוא מוצא אותנו ביסורינו הנאמנים, אך גם בעמידתנו הנאמנה. הוא מוצא אותנו כישוב עממי מעורה בקרקע משעו, העומד על נפשו, המנן על פרי עמלו, ואינו נסוג ואינו מרפה מעבודתו. הוא מוצא אותנו כתנועה איתנה, הכואבת וצועדת, הבוטחת באמיתה ויודעת את צרכתה, היודעת לשאת ולסבול ולמלט. הוא מוצא אותנו כאנשים אשר שלושת חדשי מצור לא התישו את כוחם ולא דלדלו את רצונם. הוא מוצא אותנו בבטחוננו העמוק, כי החזון הגדול אשר הרצל פרש על ראשנו הוא חזון-אמת, הוא חזון-צדק, והכוחות העמוקים אשר פרצו ממעמקי חיי ישראל בעקב החזון אשר נגלה ובעקב היסורים אשר נברו, כאשר ראה החזון, לא ישבו ריקם ויעשו את שליחותם ההיסטורית.

לא, הפעם לא יבוש הרצל בצבא חזונו העומד במצור ונצרך באש. ימיהמצור הם גם ימי המסה הגדולים. וצבא הרצל לא הכזיב. ולא יכזיב. וגם אם לא תמו היסורים ועוד תכבד המערכה — שבעתים מלוכד ומחושל יצא ממנה לקראת ימים גדולים אשר נכוננו לו. מוזמת אויבים לא תקום. והורע אשר נורע בימי מצור לא יאבד: הוא יביא את פריו בימים באים.

(כ' תמוז תרצ"ו)

“לנו אין נסיגה”

(למול סכנת הפלישה)

— — — ברור, שגנרל בריטי יש לו תפיסה אחרת משלנו. לו אין חשבון ציוני, וגם לא חשבון סתם-יהודי. הוא מתבונן על סביבו ושואל: מאין תבוא הסכנה. יתכן, שבעיניו צפויה סכנה גם מנשק להגנת יהודי צפת. גנרל אנגלי אפשר יש לו גם נכסברה משלו, מדוע אין דורשים מן הברווים שיתפרקו את נשקם, ומדוע יש צורך לדרוש זאת מן היהודים דווקא. האם הוא חייב להביט בעיניים שלנו? אבל אנחנו חייבים להביט בעיניים שלנו. לו יש כמה מיני אחריות, וכמה שלבים בסולם אחריותו, הוא רשאי להיות בטוח שביכלתו להגן על הארץ מפני כל אויב, ובכל התנאים, ואם תוך כדי כך יחרב משהו או ילך לאיבוד, הרי זה, בתוך ההקף הגדול ואנכי נצחון כולל, רק “תאונה”. ואם גם לא יעלה הדבר בידו, הרי עוד קיימת אנגליה גדולה ועצומה, והיא ודאי תחזיר ביום מן הימים מה שתפסיד עתה. מצפוננו יכול להיות שקט. אך מצפוננו איננו יכול להיות שקט. אנחנו אחראים למשהו שאין לו תמורה ואין לו שומרים מבלעדינו. ולפיכך, שיקוליו של מפקד צור לא תמיד מספיקים לנו.

וכשאנו מתבקשים להמציא “מספרים” בלבד, אל נהיה פתאים מאמינים, כי “מספרים” מתבקשים מתוך אהבת הסטטיסטיקה. ובל נראה מהרהורי לבנו ויתורים והצעות-תמורה, במקום ששום אדם איננו מציע לנו דבר. וגם אילו היו מציעים — היינו חייבים היטב היטב לעיין בדבר ולשקול מה ממשות הדברים הנלקחים לעומת המוצעים. — — —

*

כבר נאמר בראשית הדברים: אין לנו ויכוח על יחסנו למלחמה. אך יש ויש
 לברר את דרכי השתתפותנו בה. יהודים לא חסרו בשום חזית של בני הברית: הם
 נלחמו בכל מקום כפולנים, כצ'כים, כצרפתים, כבלנים, כהולקרים, כאנגלים, כדרום-
 אפריקנים. מי יעז לומר שהמעטנו להקריב במלחמה זו? ואילו היה מובטח נמול
 לקרבנות ואילו היו זכויות נקנות בקרבנות בלבד, היינו יכולים להיות שקטים
 לעתידנו. אך אין אנחנו מסתפקים בכך, שלאחר-המלחמה יבואו חוקרים יהודים
 ואספו בנאדיהם את הדם היהודי השפוך, ובשעות אינטרפלציה בכתיבה-הנבחרים יכניסו
 ידידינו שאלות ומיניסטרס יוכונו כתשובות המנינות על כבודנו, כנהוג. התוכן של
 התנדבותנו הוא: שאין אנו רוצים להיות קרבנות, בלבד. רוצים אנחנו להיות לוחמים,
 שותפים מלאים - ולא בעילום-פנים - לדמוקרטיה הלוחמת באויב המין
 האנושי, באויבנו בנפש. ההתנדבות למלחמה זו בכללה - ולא רק להגנת ארצנו -
 היא בשבילנו קטיגוריה מוסרית: גם לאחר כל קרבנותינו, שהובאו מאונס
 ומרצון, עוד רוצים אנו להיות בלוחמים. אולם אין מקיימים חובה מוסרית על ידי
 התחפשות, על ידי העלמת הפרצוף הלאומי, והנה, אותם הכוחות, שהם המחלישים
 אם תירצה או לא תירצה התנדבותנו, הם אולי רוצים בנו כחיילים, אך אינם רוצים
 בנו כציונים, כיהודים, לא נוח להם הדבר, ויש להם כמה חשבונות. ואל תחשבו
 כי רק חשבונם של הערבים זכו. יתכן, כי גם פחד התעמולה הנבלסית נפל
 עליהם, בכואם, להשתדך עם היהודים. יתכן, כי גם מבלעדי זה יש להם צורך
 לנער מעל עצמם את ההאשמה, כי זוהי מלחמה יהודית. ---

*

--- את הניוים הפנימי שנערך מטעם המוסדות הלאומיים בראשית המלחמה
 מזכירים עתה מתוך לגלוג וביטול. גם המוסדות וגם הציבור השתתפו בזה מתוך
 תקוה תמימה, כי מחר-מחרתם יקראו לנו. השלטונות עשו כל מה שבידיהם כדי
 לבטל את ערך הניוים ולהפוך את רצון ההתנדבות לדבר-מה לא-כשר. הנזירות על
 האימונים, ענין המין העין הרעה - כל אלה עשו את שלהם. אך גם אנחנו יש לנו
 חלק הגון בהשפלת ענין הניוים. אנשים התנייסו בכל תוס-לבם ובכוננות נפשית
 למשהו רציני - ואילו היתה לנו מפקדה ישובית היודעת מה לעשות בהם מיד,
 למה להכשיר אותם, כי אז היה הניוים לברכה. אך איש לא ידע מה לעשות
 במניסים. דחו את הכל עד אשר יבוא הרגע המקווה, שבו ממילא יבוא השימוש
 הנכון באנשים. נגלה גם כאן כמו במקרים אחרים, עד כמה חסר לנו הכשרון
 להתכונן. אין אנו רואים אלא את הרגע האחרון, ועד אשר יבוא איננו יודעים
 מה לעשות. לא ידענו להעסיק את הניוים בדברים הצריכים לנופם, לנופו של
 הישוב. לא ידענו לעשות את הניוים מכשיר לליכוד ישובי, ונימוק ההפרעות של
 השלטונות אין בו כדי לפטור אותנו מאחריות. אילו היתה בקרבנו מחשבה צלולה
 היודעת מה יש לקבל מן המחנה המתנדב הזה, אילו זכינו ליתר שיתוף-מחשבה

בקרבנו לנבי ענינים אשר מרם נתנכשו, לא היינו נותנים לניום שיוצא לבטלה
ששואר על גבי הכרטיסים בלבד. — — —

*

— — — ומדאינ ביותר מצבו הפנימי של הישוב, כפי שהוא מתגלה על בימת העסקנות
הציבורית, הכל מסכימים שליכודו של הישוב הוא ענין-שליחיים לנו, ואף על פי כן
אין שום סימן לשובה, ומחשבה מרה מנקרת: האומנם בני אדם חיים, אשר הגורל
העמיד כנגדם איטלקים וגרמנים וממשלות וכנופיות (ועוד ועוד אשר לא ימנו) —
האומנם אי-אפשר לו שגם בשעת-סכנה זו לא ימצא לעצמו דרך איתוד וליכוד
למען עמוד על נפשו? האומנם אין ישוב זה מסוגל להיות לעם? וזכרונות היסטוריים
מרים עולים וצפים ומנבאים חזות קשה. והלא היו רגעים, ולא רחוקים, שהיינו
מסוגלים לכך, אם כי לא בלי קושי. הנה בימי המאורעות התרכז הישוב (כמידה
לא מספיקה אך לא פחותת-ערך) סביב מפעל ההתנוונות. — — —

*

— — — וקודם כל — הדבר שאיננו מעון הסברה: שורה. היא ששימשה בשנות
המאורעות הגילוי הממשי ביותר לאחדות הישוב ולליכודו, והיא שהזנחה הזנחה
שאין לה כפרה לאחר שנסתיימו המאורעות. בשעה זו, לקראת מה שנשקף לנו,
עינינו נשואות אל השורה. צריך שדאגתנו ועזרתנו הממשות תהינה נתונות
לה, לחיוקה ולצידה ולחינוכה. צריך לבצרה, שהרוחות הרעות, רוחות ההתפוררות,
לא יוכלו לה. צריך שאיש השורה ירניש, מה האחריות הגדולה אשר הוא נושא בה
בפני הישוב והעם. — — —

*

— — — יתומים אנחנו בעולם, וככל שהורע מצבו של עולם, גדלה יתמותנו. על
הכתפים החלשות של שארית ישראל כאן הוטל משא כביר, שלא לפי כוחנו. אפשר
כל היסטוריה העברית לעתיד לבוא תלויה במה שיקרה אותנו. בזה כיצד יתגלה
עתה פה שוב: דוד הקטן מול גלית הגדול. את ההרנשה הזאת יש לנטוע עתה
בלבבות, הראיה הזאת צריכה להשתלש על כל השאר. לא ביקשנו תפקידים נבדלים
באלה, אבל הם הוטלו עלינו מבלי שנשאלנו. לא ניטב לנו על ידי שנוותר על
גבורה. שום דבר לא נציל על ידי פחדנות וחולשה. אין אנו יודעים מה נשקף לנו
למחר, למה יתבע אותנו גורלנו, אבל אם נשארה לנו תקוה, הרי היא רק אם
הישוב הקטן הזה בארץ יאזור גבורה. — — —

*

— — — לנו, לשארית ישראל העומדת מול גורלה בארץ, אין דרך אחרת, מתוך
לדרך-הנאמנות שהיא דרך-הנכונה. דרך האחריות לכלל, האחריות לפרט, לכל
יהודי ויהודי, לזקן ולילד, ובאשר יקרא ובאשר נלך — תלנו הידיעה הזאת. — — —

*

— — — עלינו לדעת כי לנו אין נסינה, ואין עזיבה ואין התפשרות. אין
שעם בדיבורים שאנגליה תצא מכאן. כל כמה שקשה בימים אלה לנחש מה

שעלול להתרחש. הרי אפשר לומר, כי יציאת אנגליה מארץ-ישראל אין משמעותה יציאת ארץ-ישראל בלבה, אלא כל מה שמקיף את ארץ-ישראל מים ומדרום וממזרח. הסברה נותנת, שכל עוד קיימת האימפריה אי-אפשר להסגיר את ארץ-ישראל לאויב. אך, להוותנו, אין עדיין זהות בין ארץ-ישראל לבין ישראל. עדיין אפשר לשמור על הארץ ולא לשמור על הישוב. רשאים אנו לחשוב חשבונות לטובה, לצפות כי הכוס הזאת תעבור מאתנו. אך אין אנו רשאים לסמוך על כך. חייבים אנו להיות מוכנים, ואם יושל עלינו לשאת את חלקנו בהגנת הישוב לבדנו, חייבים אנו להיות מוכנים גם לכך. — — —

*

אין זה סוד שהשלטונות הנבונים הממונים על הננת הארץ ראו מעיקר דאגתם לא ריבוי תותחים בפני התקפה מן האויר, כי אם פירוק נשק מעל היהודים. בענין זה עסקו בחריצות רבה, ובו נילו תקיפות נמרצת: מי שהוטל עליו העול הכבד של דאגה לשלום הארץ, כיצד יוכל וישא באחריות זו, כיצד יוכל ויארנן את ההגנה בפני צנחנים, אם אין לו שליטה נמורה בכל הזיון המצוי בארץ, כיצד ישב במנוחה אם הוא יודע כי אי בזה שמור נשק ליהודים? ברור, שהנשק היהודי יש בו משום סכנה לאימפריה, משום "גיים חמישי", כשם שכרור, כי הידיעה אשר תחפשט על פני כל הארץ ובארצות השכנות, כי סכנה זו חלפה והיהודים התפרקו — כי ידיעה זו אין כמוה להנביר שלום ובטחון.

מסביב לענין זה היה מוי"מ קשה — שבו דובר אלינו כאילו לא היו בארץ "מאורעות" מעולם, וכאילו הסכנה הנשקפת לארץ היא לא מסוכני היטלר אלא מקרבנותינו. יש לומר לזכותם של מוסדותינו, שעמדו עמידה של יושר, אומץ וכבוד*: לא אמרו מה שאינם רשאים לומר, לא הבטיחו דבר, שלא בידם להבטיח, הם התנהגו כנאמני ציבור, שנצטרף בכור הפורענות, שיודע כי שום כוח זר לא הבטיח אותו מפורענות, וכי איננו רשאי להסגיר את אמצעי המגן האחרון שלו. — — —

*

— — — בנתיב היסורים הממושך והנפתל של דברי ימינו נחלנו כמה ערכים, וכמה מהם למדנו לקדש עד כדי מסירת נפש. משבאה הפסקת-נופש קצרה, שבה נדמה היה כי ימי ענינו ומרודינו חלפו ללא-שוב, חלשה דעתנו וקיבוצים יהודיים ניטל מהם טעמה של מסירת-נפש. והנה שוב הוכנסנו לכור-מצרף, והמושגים הראשונים של קידוש-ערכים ומסירת-נפש מתחדשים עלינו. יתר על כן: הענפים הצעירים בנוע האומה הצמיחו כמה חידושי-ערכים. דוגמה אחת: שיבה אל הלשון העברית. אף היא טעונה בימינו מסירת נפש. וכנפיה הפצועות של השירה העברית כססיר עדים לכך. ואחד הקנינים אשר חידשו דורותינו האחרונים, מאז "משא נמירוב" וההגנה בהומל והשומר בארץ — קדושת נשק-המגן, שנות "המאורעות" הרחיבו

* כך התנהגו מוסדותינו גם עם פסק-הדין כמשפט בן-שמן, כשפרסמו גילוי דעת של הזדהות עם נדוני-ההגנה. מה שאין לומר על עצם ההתגוננות המשפטית, אשר בה היתה האמת נעדרת, סילוף-דמות ונוק חינוכי לא ישוער.

את המעגל והכניסו לתוכו רבבות ונטעו ערך זה בלב הישוב. ושימת ההתנוונות, זו שהקפידה על טוהר הנשק ועמדה בפני זעזועי נפש ופיתויים ולא נתפתחה – יש בה כדי להקנות לנו את הזכות לדגול בלב שלם בערך המחודש: קדושת נשק המנן. ואילו היתה קיימת בימינו „עליה“ מעין עליית חנניה בן חזקיה, שבה קובעים כללים לאומה בשעת מלחמת קיומה, היתה ודאי נוזרת, כי שומרין עליו מן הטומאה ומצילין אותו מן הבריקה, ואין מוסרין אותו לנכרים. נזכר אני בבית אחד משיר שקראתי בעלון מקומי בעמק-הירדן, לאחר מקרה לא טהור:

„מִכְחֹלִיִּים, מִתְּכַלְת־רוֹם, מֵאֶפְרוֹרִית הַכְּבִישׁ
שְׁלָחָה לְשׁוֹן בְּלַעַג קָר: גִּפִּיר גִּשְׁקוֹ הוֹכִישׁ“

וראיתי כדיבור עז זה של המשורר האלמוני הוכחה היה לתביעת הכבוד והאחריות המלווה את הנשק שלנו בצאתו ובכואו, הוכחה לרוח שאיננה מבקשת לחפות על כשלון, ואינה נוהגת סלחנות לגבי רשלנות. על נשק-מנן זה מותר להגן. חובה להגן. ויש לנטוע הכרה כללית בישוב כי על נשק כזה אין מותרים ויש להביא בינה בלב שלישים, כי נשק כזה אין מפרקים.

לא רחוקים הימים, שאנשים טובי-כוונה וקלי-הבנה לא היו מבחינים ביותר בין נשק-מתקוף ונשק-מנן. וכל המרבה לתעב בלי-משחית-זמתקוף ראה עצמו רשאי לזלול בכל נשק שהוא. פרי קלות-הדעת זו אוכל עתה העולם כולו. ימים רבים לא הבינו יורפי השלום, כי אף השלום טעון הגנה, ומי שאינו מבין את ההכרח והחובה להגן על שלום בכל כוח מפני המתנקשים הרי הוא מסייע בידי המשחיתים, ומתחייב בנפשו ובנפש העולם. עתה, במלחמה זו, רוכש לו העולם ביסורים עצומים את ערך קדושת-ההתנוונות. ואצלנו, העומדים כאן זה ששים שנה – מאז יסודן של פית ויסוד-המעלה ונדרה, ודרך שנות המאורעות, מול תאוות-שוד וקלות-הרציהה, אצלנו ידבר סופר עברי חשוב בלעני-שפה על התענוגות שבהגנה ובהכשרה צבאית. אצלנו אפשר, כי בתקופה הקצרה שבין סיום המאורעות לבין המלחמה יבוצע המעט שלמדנו ורכשנו במצרף-הפורענות, אצלנו אפשר, כי ענין המיג ושכמוחם יהיה ענין „פרטי“ שלהם ושל הקרובים להם, והישוב כולו ישלו וישקוט. —

*

— — — ובאירת-ההתפרקות לוקה לא רק מחוסר-העבודה ומחוסר-הפרנסה, לוקה לא רק הילד העברי המזונח והמופקר במולדת, לא רק העולה החדש וכל חלש. באירת-ההתפרקות לוקה גם השורה. הלא אין מחסור ביהודים אשר כל הענין הזה הוא להם למשא (אם כי לא הם נושאים אותו). היפלא הדבר, שמדי נראה או נדמה שהפורע מחזיר את הפניון אל חגורתו, או מזכר לרשות את שבריינו, מזכירים אצלנו לומר: ברוך שפטרנו מעונשו של הלוח? היפלא שבמסבות אלה נתרוספו אצלנו כמה דברים והוחמצו כמה אפשרויות וכובזו לריק כוחות? היפלא כי באוירה צבורית גרויה ומנורה, — הדנה בדברים החיוניים ביותר, עניני חיים ומות, לא לגופם, כי אם מתוך חשבונות של „יחסי-כוחות“ והבה נתחכמה „יחסי-כוחות“ — גם נידולה וציודה ויכלתה הפנימית של השורה לוקים? ואם בימים

כתיקונם יש בזה כדי להראות – בימים אלה לא כל שכן. הלא השורה היא המצודה החיה של הישוב, ואי אפשר שיהיה לה כל תפקיד אחר מחוץ לשמש הזרוע הנאמנה והאמיצה של הישוב כנגד כל מתקיף ומתנקש. וכמה יש לשקוד ולשמור מכל משמר שההתרוצצות הפאתולוגית בישוב לא חפגע בעצמותה, באחדותה, ברוחה ובכושר-פעולתה של השורה, שלא תתן בתוכה מקום לשום מגמה של השתררות על הישוב, לשום נמיה של התנשאות לכזא במקום המוסדות המוסמכים הקובעים את מדיניותו. הלא השורה היא אחד הביטויים הממשיים של אחדותנו הלאומית, לא כמליצה רגשנית ולא כקרנים לנח בהן את מישהו, אלא כאחדות-של-אמת, אחדות מול אויב, אחדות מול גורל. אין השורה רשאית לחבוע לעצמה שום סמכות לא לה, אך חובתה להגן על עצמה מפני כל מגמות של פירוק והחלשה, חובתה לחבוע לעצמה תנאי-קיום ותנאי-גידול שבהם תוכל למלא את שירותה לישוב ולעם. — — —

*

— — — החזית שלנו, של ארץ-ישראל העברית, במלחמה זאת, כפולה היא: א)

- הארץ נופה, ב) איזור הים התיכון. לא בירינו לצמצם את החזית ולהתרכז באחת – האויב הוא שקובע את אורך החזית. ומי שהודף היום אוירון ממצרים, או מי שהודף מחר פולש מסוריה – הרי הוא מנן במישרים על הארץ. ודאי יש הבדל ניכר בין הרגשתו של היהודי היוצא לחזית רחבה יותר לבין הרגשתו של האנגלי היוצא להלחם מתחומי האי שלו. הלה בטוח, שהאי שלו לא יסאר בלי הגנה מספיקה. היהודי המנן על סביבות הארץ – אין לבו שקט למה שמתרחש בארץ, ואפילו כשהוא מנן בתחומי הארץ יתכן שלבו לא יהיה שקט על הגנת הישוב, כי עדיין לא הגענו אפילו לידי זהות הגנת הארץ והגנת כל נקודות הישוב. והגנת הארץ עדיין אינה מוציאה את צורך ההגנה על כל נקודה ונקודה בישוב, שאפשר אין לה שומר מבלעדינו. אך כזה הוא גורלנו, ולפיכך רואים אנו את הגנתנו כשרשרת מורכבת מחוליות שונות, ועלינו הדאגה ששום חוליה לא תנוחק ולא תיחלש.

- יש נוטים לחלק ולמייין את היחידות השונות לפי חשיבותן, ולקבוע מראש מי מהן עדיפה. מה נתחכם הרבה? עדיין אין אנו יודעים, מה גורל למי נועד. די לנו שזוהי חוליה. אל נשכח: כאן ריכוז יהודי אימונים צבאיים, ציוד (ואם איננו מלא היום, הוא יכול להיות מלא מחר), גישה לעורקים החיוניים ביותר של הצבא (תחבורה ותעופה), קשרים עם מחנה לוחם בקרבתנו – מי יאמר מה יהיה המכריע ברנע המכריע.

ערכן של החשיבות הללו יהיה לא רק בתואר שהן נושאות, כי אם גם כמה שאנחנו נשקיע בתוכן. לפי כך, אל נהסס לתת להן ממישב אנשינו מן המשקים, מכללי היכולת. צריך שכל יחידה יהודית תקח את המכסימום מן האימון ותתן את המכסימום של יכולתה.

*

בתולדות מלחמות היהודים חוזר מפעם בפעם, מימי גרעון ויהודה המכבי,

התוויון: מעטים כנגד רבים. אפשר זהו מה שמחכה לנו גם בימים הקרובים. אל נבייש את גורלנו.

יש רצון עז להאמין כי עמידת-המנן של שארית ישראל על אדמתו נתונה בידים נאמנות, אשר לא תרפינה ולא תכזבנה ביום מבחן.

(בכינוסים, 29.6.1940—25)

אחדות חיילינו

למדנו במלחמה הזאת, עוד יותר מאשר במלחמה הקודמת: לנבי עניינינו אנו אין להתיאש. אבל אין גם לבטוח במה שהושג. בכל משא-זמתן פוליטי וצבאי שלנו עמדנו לא פעם במצב, שנדמה היה כי הכל אבוד, ולא פעם עמדנו גם במצב שנדמה היה כי הרבה הושג, לא היה ממש כשנדמה היה שהושג הרבה, ואין להתיאש בשעה שנדמה שהכל אבוד. בנדודים העבריים הקודמים עמדנו זמן רב במשא-זמתן ממושך על הקמת דיביויה. מה שהשגנו או על ידי הקמת בטליונים יהודיים לא הספיק לנו. אמרנו: לא תתגלה היכולת הגנוזה בחייל היהודי, אם לא ילכדו אותו לחשיבה צבאית בעלת-ערך. וביקשנו ותבענו: דיביויה. וכבר הניעתנו השמועה שבלונדון נתמנה נגד יהודי לדיביויה. ובסופו של דבר, את הדיביויה לא קיבלנו והנדודים העבריים פוזרו בחוזק יד. וגם במלחמה זאת היו רגעים, שנדמה היה שכבר השגנו משהו חשוב, ונהרפנו חזרה. מן היום הראשון של המלחמה, מן המשא-זמתן הראשון של וייצמן-צימברליין, ועד תשובת לורד מוזין בבית-הלורדים — קיבלנו תשובות שליליות, ובכל זאת השגנו עתה משהו. השגנו דבר, אשר לו שאלנו עליו את הנציב העליון לפני שבוע, עלול היה לומר, שהוא מקוה כי דבר זה לא יבוא; ולו שאלנו את ראש הסוכנות בארץ — ספק אם היה אומר שהוא מקוה לו כי יבוא.

מבאן אתה למד: אין להרפות. מכסימום של התמדה ועקשנות מצדנו יכול אולי להביא תוצאות. אין בטחון בהישגים שלנו — הם עלולים להיות בכל רגע בטלים ומבוטלים. אין הם חלויים רק בנו בלבד, אבל אינם אפשריים כלעדינו, בלעדי התמדתנו וקשיות-ערפנו. ומה שהשגנו אינו צריך להיות הישג אחרון, לא נרע להעריך נכונה את ההישג הזה של נדודים יהודים בתוך רגימנט ארצישראלי, אלא אם נזכור ונרגיש עד מה מצבו הפוליטי של העם היהודי בעולם במלחמה זו שונה לרעה ממה שהיה במלחמה הקודמת, אם נזכור שהדבר הושג לאחר שלא רצו לשמוע עלינו ולא רצו לדעת אותנו, לאחר התעלמות במשך קרוב לשלוש שנים — התעלמות מכוונת ומחושבת. על חשבון מי נזקף את ההישג הזה? נחזיק טובה למה שעשו ידידינו בלונדון ובניו-יורק, נחזיק טובה למה שעשו גם ידידינו הנאמנים שלא מבני-עמנו. נכיר בעבודה ללא-לאות שעשו אנשי הסוכנות בירושלים. אילמלא היה קיים החייל היהודי — לא היה ההישג הזה אפשרי. הוא בא בכוחו ובמאמציו של החייל היהודי.

אכן הגורם המכריע בנורלו של החייל היהודי הוא החייל היהודי עצמו. ונדמה לי, שמבחינת המדיניות היהודית לא חפס עדיין החייל היהודי את תפקידו. ודאי יכול החייל לומר: אני עושה את שלי, אני הולך לצבא, ממלא פקודות, ומה לך עוד? ייתכן שבשביל כל חייל אחר בעולם הרי זה מספיק. הן לשנות את האיסטרטגיה של רוזבלט וצירציל וסמלין אין בידנו. ובכל העולם מקובל שחייל חייב לא לחשוב, כי אם לציית. אבל גם בענין זה אין אנחנו ככל הנויים. יש לנו כבר מסורת של הגדודים העבריים, שהעיון לחשוב ולא תמיד ראו אפשרות לציית. הם ראו עצמם לא רק ממלאי פקודות אלא אף נושאי המדיניות היהודית באותה תקופה. ואני נוטה לחשוב, כי כבר מעין זה צריך שיחזור גם עכשיו. אינני מעונין חלילה להסית את החיילים באוכלוסיה הציבילית, אלא מאמין אני בעומק לבי, כי הציונות נקוקה עכשיו לכך, שהחייל היהודי לא יהיה חייל בצבא הבריטי, כי אם יראה עצמו חייל בצבא האומה העברית. ובתורת כוהן יקבל על עצמו גם חובות וגם זכויות שחייל בדרך כלל אינו מקבל ואינו תובע אותם לעצמו. — — —

וכשאנו מביטים עתה על סביבותינו ומחפשים נושא של מלחמת הציונות, נושא שלא יהיה נרתע מקשיייהמלחמה — איננו מוצאים אלא את הישוב היהודי בארץ. ואני אומר זאת בלי כל רצון להגזים בערכנו, ומתוך הכרה שהישוב כשלעצמו אינו כלום אם אין מאחוריו עם יהודי. אלא שזהו השבט היחיד היום, שהוא גם בן-חורין ואינו אנוס להחביא את קולו, ויש לו כמה אפשרויות עשירה, ויש לו הוויה יהודית וחינוך פוליטי ציוני, ונסיון של עשרות שנות-היאבקות על עצמאות יהודית. והחיילים היהודיים והיחידות היהודיות כמו שהן עכשיו, על מעלותיהם וחסרונותיהם, הרי הם התמצית של כוח לוחם יהודי. רחוק אני מלומר: אתם ואפכם עוד. ודאי שאינני מקל ראש בתפקידי הבינים וההיאבקות שמחוץ למסגרת הצבא. אבל בכס רוכזו ברגע זה הכוח הלוחם הגדול ביותר שבישוב. אתם נתבעתם ונעניתם. והרי זה מבחן-מה. מובן יש כל מיני מבחנים. לפי האנדה, היה כריזוכבא כוחן את חייליו בקיצוץ אצבעות או בעקירת אילנות אנב דהרה על סוסים, ההתנייכות לגדודים העבריים איננה תובעת היום מבחן כזה. ומבחינה אינדובידואלית, יתכן שהיו לאנשים בארץ מבחנים אידאיים קשים יותר מאשר ללבוש מדים, ואף-על-פי-כן צריך לומר, כי במצב זה של הישוב, באותם המושגים ששלטו בישוב בשלוש השנים האלה — גם בחלקים הטובים שבו לא היתה הבנה למעמדנו במלחמה הזאת, לא היתה אמונה בערך החייל היהודי — מהווה החייל היהודי חטיבה מיוחדת, הממלאה לא רק את תפקודה הצבאי, כי אם גם שליחות ציבורית חשובה.

בכינוס המתנדבים הראשון אמרתי לחיילים: קחו את הגיוס בידכם, רק לחיילים יש הכוח להפוך את הגיוס לתנועה ממש. מאו התקדמו הדברים במידת-מה, אך לא במידה שתניח את הדעת, יודע אני שהחיילים כאילו התעיפו מדיבורים על גיוס. זה מזכיר לי מה שהיו אומרים לפני הרבה שנים: למה צריכים פועלים לדאוג לעליה? — עליהם לסדר את עניני העבודה שלהם? אבל כשם שהפועל אי-אפשר לו שלא יהיה חושב על עלייה, כך לא ייתכן — כל עוד יש את מי לגייס בארץ —

שתתקיים פגישה של חיילים, ושלא תטפל בניום. כל כמה שהחייל כואב את כאב העוובה בישוב, כל כמה שיהיה רואן את דאנות עתידו הפרטי - הדאנה הנדולה ביותר לחייל, כחייל עכרף היא הדאנה להגשמת הניום. היא קודמת לשאר, מפני שעל-ידי ההתגייסות יקום הכוח, אשר ישנה ויתקן את השאר. לפיכך אנו חוזרים וחוזרים אל ענין הניום. וכל כמה שהחיילים יכולים לגייס מקרבם כוחות למען הניום - עליהם לעשותו. ולא מפני שאנחנו רוצים, שהמלחמה תארך עוד הרבה. כל יום של מלחמה הוא בשבילנו אכרן של אלפים ורכבות, אבל לא בדינו לקצר את המלחמה. איננו יודעים מתי יהיה קצה. וכל עוד יש בדינו להנביר את כוח היהודים, במדים ובנשק - איננו רשאים לחדול. שום גורם עולמי איננו מבטיח לנו שיתחשבו בנו. אבל אין עם קובע לעצמו אוריינטציה על כלייה והשמדה. אין עם מתפרק מדאנותיו בגלל תקווה למגיפה או להתפרצות אש מבטן האדמה שתשים קץ לצרותיו. גורמי הכליה מרובים, אך תפקידנו הוא להיאחו בכל הגורמים החיוביים, שניתן לנו להאחו בהם, בפנים ובחוץ. ומותר לנו לחשוב, שעוד תמשהדעשר אלף יהודים במדים וברוכים לא יהיו בשבילנו מחוסרי משקל. מאלף הרבר: אותן התקוות שתלו בגדודים העבריים במלחמה הקודמת לא נתקיימו, אבל תקוות אחרות שלא תלו בהם - נתקיימו. הבנינים הפוליטיים שעליהם בנו את הגדוד התפוררו. אבל מבחינות אחרות - מבחינת ניכוש ציוני-מדיני, מבחינת ההתגוננות בארץ, מבחינת הרמת קרנו של העובד העברי - עשה הגדוד שליחות.

אינני יודע מה יהיה חשבונם של הגדודים העבריים על כף המאזנים של המדיניות העולמית, כיצד יעריכו אותם ומה יתנו לנו תמורתם. חשבון ראשון של הגדודים היהודיים הוא לא לפי מה שיעריכו אותם מחר, אם ירצו להודות בערכם או לא ירצו. עם, הכותב את ספר חייו, עניינו לראות שההווה שלו לא יבייש אותו. ושאת השנסה האפשרית לא יחמיץ.

עלינו להרבות ככל האפשר את הגרעינים של כוח יהודי ולחשל את עצמתם הפנימית. — — —

לפני למעלה משנה, בטרם הכינוס הראשון אמרתי לאנשים מן המוסדות, שלדעתי צריכות הקרנות הלאומיות להתכונן מעכשיו לטיפול בישוב חיילים אחרי המלחמה, ולהודיע על כך. לא התכוונתי, שיתווסף עוד סעיף בספרות התעמולה של הקרנות. חפצתי שתהיה הרגשה גם אצל החיילים וגם בקרב הישוב כולו, שאין להפקיר בשום אופן את החייל לאחר המלחמה ושחובתנו להבטיח לכל החיילים המסוגלים לחיים פרודוקטיביים אפשרות כניסה למעגל העבודה של הארץ. ענין זה כשלעצמו מצריך תכנית התישבותית גדולה והיא לא תיעשה באפס-יד ובאפס-התעוררות. אין לקוות שהמוקרות, שטרדותיהם מרובות, ימצאו בקרבם את הכוח לבצע אותה. אם לא יקום כוח ציבורי אשר יתמסר לכך בלב ונפש. ומנין יקום כוח אם לא מתוך הארגון של החיילים! — — —

אלפים רבים של חיילים יהודיים בהתארגנם יהיו ממילא נרעין של כוח. הסתהרות עממית בעלת אופי ציוני ברור. אני שומע שיש חששות: מי יודע מה יהיה

שיבו של איגוד! כאילו ההרכב האנושי של האיגוד איננו אומר מה יהי שיבו. אכן, כל יציאה מחוג צר להיקף גדול יותר אינה דבר קל. המעבר מן "השומר" אל הנדוד, לא היה קל. המעבר מן "השומר" אל ההגנה העממית— היה בשעתו פרוצם כואב, ולא חסרו חששות. וההתניינות של עכשיו — האין היא מרחיבה את המעגל של ההתגוננות העממית במידה, שלא היתה כמוה? אינני חסיד של דיבורים על מה שיעשה בהנע האחרון. אך צריך שתהיה לכל חייל יהודי הרגשה, שיכול לבוא הרגע, אשר בו יכריעו לא המושגים הצבאיים המקובלים. צורך הרגע יכתיב מה לעשות. וצריך שכל הנסיון הצבאי והארגוני שהחייל העברי רכש לו בשנות שירותו — לא ילך לאיבוד בחיים שלאחר-כך.

ועוד תפקיד אחד, אשר לא קל להגדירו, ואף הוא שמור לאיגוד החיילים: לא לגבי כוחות חוץ ומאורעות חוץ, כי אם לגבי הישוב והציונות. הציונות מתחבמת כל ימיה בשאלה אחת: כיצד יוצרים אומה מאוחדת מתוך עם מפורד, (מפורד לפי נטיותיו ומחוסר מסגרת ממלכתית), שכולו שבטים-שבטים, ובתוך עולם המרסק אותנו ומעמיק בנו הבדלים ופירודים. הציונות אולי הצליחה לפתור שאלה זו מבחינה איכותית, אך לא מבחינה כמותית, באשר היא עצמה, כתנועה מאורגנת, אינה אלא מיעוט בעם. היא גם לא הצליחה לפתור את השאלה לגבי הישוב. כל הנסיונות שנעשו לארגן את הישוב נתקלו בכוחות צנטריפוגליים חזקים, שמלאכתם תמיד קלה יותר, וגם אותו כוח יחירי בציונות, אשר הבין יותר מאחרים את ערך הליכוד הציוני, ונילה יותר מאחרים כשרון להנשימו — גם דרכו לאיחוד ורועה מוקשים, עד שהדבר עלול להביא לידי יאוש. כל עוד איננו מתייאשים מן הציונות אין אנו פטורים מחיפוש דרכי איחוד. כי הציונות לא תתגשם עלי-ידי עם מפורד, לא תתגשם עלי-ידי מלחמת אזרחים, לא תתגשם עלי-ידי טיפוח איבה, ענין שהישוב מועסק בו שנים על שנים. כל עוד אדם אינו מתייאש מהציונות — אין הוא פטור מלחפש, בתוך כל מסגרת חיים שהוא נמצא בה, כיצד להביא לידי מכסימום של כוח, ומכסימום של כוח אינו אפשרי בלי מכסימום של איחוד. — — —

"הארגון" הקיים, חוץ מעצם שליחותו, — ערכו הגדול הוא בזה, שקבע את הכלל הגדול, שהגנת הישוב אינה ענין של מעמד או מפלגה ושיצר מסגרת לאומית, המכילה בני אדם שנמנים על מעמדות שונים, נתונים במצבים סוציאליים שונים, ומשתייכים למפלגות פוליטיות שונות, וידע ליצור לכל אלה אפשרות מסויימת של חיים בצוותא. וכך צריך שיהיה איגוד החיילים היהודיים. כשאנשים נמצאים יחד בחיי מחנה, באימונים, בחזיונות — נוצרת חבירות ממין מיוחד, העולה על החבירות המצויה בשוק. כשם שבתנועת העבודה האמנו, כי ההוויה של חיי עבודה היא גם מאחדת — כך אני נוטה להאמין שיש בחיי צבא משהו המצמיח סולידריות — סולידריות מיוחדת במינה, העלולה להתגבר על כמה מחיצות, ולשמש גורם של אחווה אנושית ועמידה יחד במערכות באות.

אינני נמצא, לצערי, בתוך היחידות, ואינני יודע באיזו מידה מאשרת המציאות של היחידות את הדברים האלה. אפשר אני משלה את עצמי בתקוה, שהיחידות

היהודיות יכולות להוות מין כור מצרף, מלכד ומעלה אנשים - כמו שהיו בשעתם הגדודים העבריים, פרודוד רבי-ערך לימים באים. הייתי רוצה להאמין שגם בגדודים של עכשיו ישנה אפשרות כזאת. אבל ברור, שאפשרויות בלבד, בלי נושאים, בלי מאמינים המרנישים בהכרח הדבר, בלי נושאים הנפגשים מעברים שונים ונותנים יד איש לרעהו - אינן מצמיחות דבר. חבירות חיילית, כמו כל חבירות אחרת, יכולה להשאר דבר פרימיטיבי ודל וחסר-תנופה. דרושים נושאי-רעיונות וגם כלים - כלים המותאמים במיוחד לתקופה של עכשיו ולחייל של עכשיו. כל זה עושה בעיני את איגוד החיילים לצורך חשוב של תנועת ההתנדבות. - - -

נשמעה כאן תביעה מהמוסדות לנבי דברים שבדמות היחידות. אל יהיו תביעות אלה קלות בעינינו. אדם היושב במוסד ומנהל משא ומתן מדיני - עם כל נאמנותו ועם כל היותו חדור אותם המושגים שיש לנו - אפשר שלא ירניש אותו עלבון וקיפוח. שמרניש האדם בכשרו. הרבה ציונים טובים באירופה הבינו לכאורה את רעיון העבודה העברית לעמקו. אבל נושאי מלחמת העבודה העברית היו לא אותם הציונים הטובים, כי אם הפועל העברי. הוא שנפגש יום-יום עם העיקר ועמד בענין זה בהיאבקות בלתי-פוסקת גם עם ירדיו בציונות, שסוף-סוף נענו לו ותמכו בידיו. וכך גם בנוגע לתביעות הלאומיות של צבא יהודי - סמל, שפת-פיקוד. שום באי-כוח פוליטי אינו יכול לחיות את הדבר כמו שתי יום-יום החייל כתוך גדרו. משום כך דרוש לחץ - לטובת הענין ולטובת ביאות-הכוח שלנו, למען הפרוטה, למען חוק ידיה. כל מה שנציגותנו נמצאת יותר תחת לחץ ירדותי של חברים נאבקים - היא יכולה לפעול יותר ואולי גם משיגה יותר. ולפיכך; כשם שהגיוס זקוק לכם, כך גם הגנת הדמות הלאומית של הגדודים זקוקה לכם. ולפיכך עליכם לראות בהקמת מסגרת ארגונית של החיילים ענין שלכם. מסגרת זו תהיה אולי צנועה מאד. אבל היא צריכה להיבנות באופן שבבוא השעה יוכל הכוח הגנוז שבה להתגלות.

(מדברים בכינוס חיילים ב-16 באוגוסט 1942)

גבורת-ישראל

כל תורה שאין לה בית-אב אינה תורה - סברו חכמים. ובלשון ימינו: כל תרבות שאין לה בית-אב אינה תרבות. אף תנועת-עם, אם אינה כקצף על פני מים, אינה אסופית, והיא שואלת לבית-אביה. דע מאין באת ולאן אתה הולך? אינו בלבד תורת-מוסר, אלא צורך איתן. צורך הוא לנו לתתור לשרשי היותנו, לשאול למקורותינו. וגם באין עונה - לא נחדל לשאול.

מה מעט אנו יודעים על עברנו. עם אבדן החירות המדינית אבדה גם חירותה של ההיסטוריוגרפיה היהודית. שום שלטון לא שיפח את זכרוננו ההיסטורי. אדרבה, כמעט כל שלטון מחק, שרף, התריב, דן לכליה. עינינו הרואות עתה מה מלחמות, נירושים וגזירות עושים לנכסי-תרבות. והללו הלא היו מנת גורלנו תמיד, ושנות

השלוח לא היו אלא הפסקות קטנות. כל הליכה מגולה אל גולה השמידה את נושאי הזכרון הלאומי עקרה מסורות היסטוריות, הפרידה משפחות, ניתקה קשרים, החריבה נכסי-חומר ונכסי-רוח. מה יודעים יחומי-פרעות על מה שקדם להם? מה נשמר ממסורת-משפחה אצל ילדי פליטים? ומה רבים האוצרות אשר צללו בנשיה עם האברים שנכרתו מגוף ישראל? ויש רק להתפלא על כך שניצל מה שניצל ושנשתמר מה שנשתמר.

גדול כוחה של שכחה והשכחה בהיסטוריה העברית. הרבה שמדות עושים, הרבה מוקד עושה, הרבה מורא-עריצים עושה, והרבה נורל-מנוצחים עושה. ומה שלא השיגה זרועה הארוכה של הצנזורה החיצונית הדביקה הצנזורה הפנימית. האם הניעה אלינו שורה אחת מספרות הקנאים? גילויי הנבורה העברית שלא זכו לנצחון נדונו למחיקה. נורל-מנוצחים! יכול היה ילד יהודי להנות בשמשון ובנדעון, בדוד ובנבוריו, בנבורות שב, ספר הישר, אך אפילו נכורת החשמונאים המתקוממים לא זכתה להאצר ולהשמר כספר עברי מקורי וזכרה נצטמצם בשמועות מקושעות ונתנלגל בנם פך השמן. וכל נבורה שלאחר התורבן, כל נסיון לפרוק שעבוד-גלויות, כל הקרבנות העצומים של לוחמים עוי-נפש שלא השלימו עם מלכות-הזרון - נדחו מן הזכרון, צומקו כמעשיות מטושטשות ובניבים סתומים, ונגזזו כפרחים מיובשים בקפלי אנדה והלכה.

ורק עם בשורת הציונות האיר, אור חדש על הנבורה היהודית המנוצחת והנידחת. בני מצדה השכוחים נגאלו משפת-לועז, ר' עקיבא נגלה אלינו לא רק כזקן ויושב בישיבה כייאם כנביא-המרד, וכר-כוכבא חזר והיה בהכרת-העם לבר-כוכבא. רמיוות-הענקים של ר' עקיבא ובר-כוכבא (החפשים מן הניגודים שבין ר' יוחנן בן זכאי והקנאים) מסמלות את שני האפיקים של הנבורה הישראלית שלאחר התורבן - נבורת הרוח המקודשת ונבורת הזרוע הנידחת - שורמו עתים במאוחר, עתים במפורד. ואם מולם בעיני בני-עמם היה שונה, מולם לתוכו של דבר היה אחד. הנם של חנניה מישאל ועזריה לא נתרש לבני בניהם מקדשי השם, המוציאים נשמתם ב'אחד', המתרוננים על המוקד והמעבירים את החלף על צואר בניהם שלא להצחן בצנתתם. ונצחונות בדומה לשל החשמונאים לא עלו בחלקם של אנשי-מצדה, של שמעיה ואחיה, של בר-כוכבא ושל שאר המורדים אשר קמו לישראל, בארץ ובסביבותיה. בזה אתר זה, במשך מאות שנים לאתר התורבן. אור הנבורה המנוצחת זרוע על דמותם של החשמונאים: נבורים ביד חלשים, ורבים ביד מעטים, וממאים ביד טהורים, ורשעים ביד צדיקים. היש לך המנון-נצחון גדול מזה? הוד טרני של נבורה מנוצחת עוטה את בני-מצדה: אנחנו היינו הראשונים להרים יד בהם (ברומאים). ואנחנו נשארנו האחרונים להלחם אתם - גלוי וידוע לפנינו כי מחר יבא אידנו, אך הרשות נתונה לנו לבחור מות נבורים - תמותנה נא נשינו בטרם נטמאו, ימותו נא בנינו בטרם טעמו טעם עבדות.

זה גורלה של הנבורה היהודית מאחר התורבן. לתוכו של דבר אין הברל בין גורל המורדים בגליל לגורל מניני טולטשין, העומדים כנגד מחמר והמתכצרים בפני נושאי-

הצלב, המתמדים ברחבי האימפריה הרומאית והנותנים נפשם על אמונתם. כאלה כן
אלה דינם נקתם מלכתחילה. גבורתם כולה טרנית, ולא כטרניות של שמשון
ושאול, שגם בנפילתם רשאים הם להתנחם כי נצחונם לא ירחק. הגבורה העברית
מאז החורבן היא הגבורה ללא סיכויי נצחון, גבורת-מאמינים אשר אלהים הסתיר
פנים מהם, והם באמונתם ובנאמנותם עומדים. גבורת-מעונים, היודעים מה צפוי להם
בריקרב עם רבים וטמאים ורשעים, והם הולכים לקראתו. גבורת עס-איוב, אשר
גם בריבו עם אל, כל מעיניו פנימה: לכל היות מנוצח בחדרי-הלב, ולא לפשוע במצפון.
התפילה המיוחדת לקידוש השם (ישנה תפילה כזאת) אינה מבקשת מפלט והצלה ואף
לא הקלת-יסורים, כי אם קדושה וטהרה וכוח לעמוד בנסיון: "אתה יודע מצפון לבין".
הגבורה העברית שלאחר החורבן לא זכתה אלא לגמול אחד: להיות שלמה
עם עצמה. גבורה ללא חשבונות, גבורה ללא שכר בהאי עלמא, גבורה מתוך הכרח
פנימי בלבד, ומחמת נורלה הפרטי יש עליה תמיד עוררין. עלילות אויבים (אל
נהיה כפויי טובה: אנכי שנתם הצילו מחשכה כמה שמות דחויים מחולדותינו, וגם
נילו עד מה הפרידו מוררי ישראל את מכוניעיהם) ובזו נאורים (שראו את אחיהם
דורסים ואונסים ואת אחינו טורפים נפשם בכפם, ומשכו בכחפיהם. למראה ה"שירוק"
היהודי) - היו מנת חלקם בעולם הנכרי. חכמת המסכן בזויה, וגבורת המעונה מה
תואר לה ומה הדר?

ואם זר לא יבין לעצמת הכוח הננו בגבורה היהודית המנוצחת, אין גם יהודים
מכירים בה. מה כצע בגבורה שאינה מנצחת, והרי גם נצחונותיה הזעירים אינם אלא
לרנע-קט ואין בהם למנוע את השנאה המשתוללת? - שואלת הפכחות היהודית,
מאז ימי הקנאים ועד ההגנה העצמית בימינו. עם גבורה שאינה מנצחת ממצים את
עומק הדין. אין סולחים לה כל דבר, אם עוד יש סופר את נאדנו, אין צורך בצרור החיים
את גבורתנו, אולם גבורת-ישראל צרורה בצרור החיים של האומה. וגם כשאינה רשומה
בספרים היא חרותה במעמקי הנפש. יסוד הגבורה הוא עצם מעצמו של סוד הקיום
הישראלי. אין לחיות את חיי ישראל, בין דתות תוקפות, בין מלכויות מתנצחות, בין
מעמדות יריבים, בתוך מהפכות, תמיד במלחעות-הסכנה, מבלי גבורה. אלמלא גבורה
קשת-עורף זו כלום היה בנו הכוח לצפות לנצחון ביום מן הימים? מעריי הקנאים,
אשר "מעניהם התחכמו להביא עליהם כל מיני יסורים נוראים, וקרעו את בשרם
לגזרים, בדרשם מהם רק אחת, כי יודו במו פיהם אשר הם מקבלים עליהם עול
מלכות הקיסר". ומהם לא נכנע אף אחד לכטא בשפתיו כי הקיסר אדון לוי ועד
נוער הקנאים של ימינו, השומר על הנחלת העברית כמחתרת ובשבי - פתילת אחת
היא, אשר איננה אוכלת. ואם יש ערובה - בה ערובתנו.

והלב שואל: מה גורל נשקף לגבורה העברית עם חידוש חיי מולדת? הנוכה
כאן לחידוש הגבורה החשמונאית, אשר גמולה לא רק במצפונה, כי אם גם בנצחונה?
"מדור לדור לא נשפך טהור מדם חורשי תל-חי". אך לא כמורדים-נואשים
ולא כמטורפי-אינקוויזיציה מתים בארץ חורשים ומגינים. תונת מותם היא תונת שאול ויונתן
אשר יסדו את חירות ישראל. בחייהם וגם במותם הם אומרים לנו: נחמו נחמו עמי.

חולדה - תרפ"ט

(במלאת 15 שנה להגנתה)

המקום ותנאיו

אדמת חולדה העברית נרכשה בשנת 1905. השטח שנגאל הגיע ל-2000 דונם. ביזמת המשרד הא"י ביפו ובהנהלתו של ד"ר רופין ניטע שם ב-1908 יער הזיתים - "יער הרצל". בשנת 1909 הוקם ביער הצעיר הבנין הנקרא "בית-הרצל", ובריכת-המים. בשנה שלאחריה הפכה חולדה ל"חווה חקלאית", ונקדחה בה באר. ימי המלחמה ומכת הארבה כמעט שהחריבו את כל ההתחלות. עם סיום המלחמה נוסד במקום מושב-עובדים, וחודשו עבודות היעור ועיבוד השדות. השנים הבאות היו שנות הרחבת היער, שמעתה ניטעו בו בעיקר עצי אורן, ברוש וקאוורינו.

בשנת 1925 באה לחולדה קב' הכשרה חדשה, שנקראה "קב' פרוסקורוב". לזכר קרבנות הפרעות בעיר זו שבאוקראינה. ב-1928 נרכש בסביבה ע"י קק"ל שטח נוסף של 850 דונם ונמסר לרשותה של חולדה. פרצו מאורעות אב תרפ"ט, ואחרי הגנת-גבורה, נאלצו 34 מניניה לעזבה בלחץ הצבא.

מים

חולדה היא אחת המקומות הטיפוסיים בארץ הסובלים מחוסר מים. הבאר העמוקה (181 מ') שנקדחה בשנת 1910, לא פתרה את הבעיה בגלל הקלקולים התכופים במשאבה וכן בגלל כמות הגפרית הרבה שנתגלתה במים. תושבי חולדה הוסיפו איפוא להשתמש במי הבאר הערבית, המשותפת להם ולחולדה הערבית, או במי גשמים.

הסביבה

חולדה הישנה * שוכנת צפונית למסילת-הברזל ת"א-ירושלים, כ-4 ק"מ בקו-אוויר מתחנת נחל-שו"ק (ואדי צראר). מצד מזרח, צפון ודרום מוקפת חולדה רק ישובים ערביים. הישוב העברי הקרוב ביותר - עקרון, נמצא במרחק 6 ק"מ לצד מערב, ובמרחק 10 ק"מ לצפון-מערב - נען. אך גם בין אלה לבין חולדה חוצצים שטחים לא-יהודיים. אף מאחת הנקודות האלו אי-אפשר להתקשר עם חולדה הישנה באיתות-ראיה.

הכפרים הערביים הסובבים את חולדה הם: מצפון - ס'דון (מרחק 3.5 ק"מ), אבו-שושה (5 ק"מ) ונענה (5 ק"מ); מע'מע' צפ' - מנצורה (5 ק"מ), על הדרך לעקרון; מדרום - גזאזה (7 ק"מ), ואינדיבה (10 ק"מ); ממזרח - חולדה הערבית (2 ק"מ), דיר מוחסין (5 ק"מ). בדרך לעקרון חנה גם שבת בידוי סטריה.

* ראה מפה מעבר לדרך. חולדה הישנה מקומה ליר הציון "הקבר".